

Türkmen, A. S., Kalpaklı, F. ve Sevinç, İ. (2015). Benim adım Khan filmi: otizmin medyadaki yansıması, *Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi, 30. Sayı, 2015/1, 381-395.

Benim Adım Khan Film: Otizmin Medyadaki Yansıması

Ayşe Sonay Türkmen*, Fatma Kalpaklı** ve İsmail Sevinç***

Özet: Yaşamın erken dönemlerinde başlayan ve yaşam boyu süren, bireyi fiziksel, sosyal ve psikolojik yönlerden etkileyen otizm her geçen gün medyanın da ilgisini çeken bozukluklardan biri haline gelmiştir. Özellikle sinema sektöründe otizmi konu edinen filmlere sıklıkla rastlanmaktadır. Bu filmlerden biri Karan Johar'ın yönettiği *Benim Adım Khan (My Name is Khan)* filmidir. Filmde otistik bozukluğu olan Khan karakterinin günlük yaşamda karşılaştığı kültürel ve adaptasyon sorunları işlenmektedir. Bu esnada, seyirci de otistik bir çocuğun gözünden farklı bir dünyaya adım atmakta ve seyircinin kafasında yeni perspektifler yaratılmaktadır.

Filmde Khan 9/11 olaylarında Amerika'da yaşayan bir Müslüman ve koyu renkli bir cilde sahip olması nedeni ile diğer otistik çocuklardan üç kat daha fazla zorlanmaktadır. Bu özelliği ile *Benim Adım Khan* filmi, otizmi konu alan diğer filmlerden ayrılmaktadır. Bu çalışma *Benim Adım Khan* adlı filmin tematik incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Otizm, benim adım Khan, medya, tematik analiz

Reflections of Autism in Media: My Name is Khan

Abstract: Autism, which is diagnosed in the early ages and may be defined as “a disorder of neural development characterized by impaired social interaction and verbal and non-verbal communication, and by restricted, repetitive or stereotyped behavior”, begins to attract the attention of media more and more day by day. Especially, in cinema, which is a very popular branch of media, the number of films dealing with the issue of autism begins to increase. One of the films is *My Name is Khan* directed by Karan Johar. In this film, cultural and adaptation problems faced in daily life of Khan are shown. Thus, the audience grasps the opportunity to enter into the world of autistic people through Khan and may develop empathy with these people.

In this film, Khan's situation is three times more challenging than the situation of other autistics since he is not only an autistic, but also a Muslim with a dark skin color in post- 9/11 America. This study was conducted to examine thematically *My Name is Khan*.

Key words: Autism, my name is Khan, media, thematic analysis.

* Yrd. Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, asonaykurt@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı, fkalpakli@selcuk.edu.tr

*** Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, isevinc@selcuk.edu.tr

GİRİŞ

Son zamanlarda görülme sıklığının artması ve etkilerinin uzun sürmesi nedeniyle otizm toplumda dikkat çekmeye başlayan önemli bir sağlık sorunudur. Otizm, genellikle çocuğun anne ve babası da dahil çevresindeki tüm insanlarla ilişki kurmasında anlamlı derecede bozuklukla karakterize bir durumdur (Sulkes, 2001: 55). Genellikle “iletişim bozukluğu” olarak da tanımlanan otizm; yaşamın erken dönemlerinde başlayan ve yaşam boyu süren sosyal ilişkiler, iletişim, davranış ve bilişsel gelişimde gecikme ve sapmayla belirli, nöropsikiyatrik bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (Ocakçı & Karakoç, 2013: 839).

Otizm gibi yaşam boyu süren bozukluklarda ailelerin bilgilendirilmesi hem bozukluğu kabullenme sürecini kısaltmakta hem de tedavide olumlu gelişmelerin görülmesine yardımcı olmaktadır (Krouse, 2001: 748). Ayrıca bilgi sağlama, tutum ve davranış kazanmada da önemli rol oynayabilmektedir (İpek, 2003: 68).

Bireyin, toplumun istek ve beklentilerine uygun doğrultuda değiştirilmesi temeline dayanan eğitimin etkinliği eğitim tekniklerine bağlıdır (Arslan, 2004: 6). Eğitim teknikleri genel olarak sözel ve görsel eğitim teknikleri olarak ikiye ayrılmaktadır (Başaran, 2004: 7). Klasik eğitimde sık kullanılan sözel eğitim tekniği, bilgi yüklemesinin çok olması ve dinleyicinin pasif konumda kalması nedeniyle etkinliği düşük bir tekniktir. Buna karşın görsel eğitim teknikleri, dinleyicinin birkaç duyusunu (görme, işitme vb.) birlikte uyarması ve onları aktif tutması nedeniyle etkili bir eğitim tekniği olarak düşünülmektedir (Kato & Beale, 2006: 269).

Eğitimci bir teorisyen olan Kolb, bilginin aynı durumlar üzerinde düşünme, canlandırma ve aktif planlamaya dayalı deneyimlerin paylaşımı yoluyla oluştuğunu ileri sürmüştür. Buna göre bilginin oluşmasında görsel eğitim teknikleri önemli rol oynamaktadır (Kato, Cole, Bradlyn, & Pollock, 2008: 305). Görsel eğitim, istenilen davranışların gözlemlenerek uygulatılması yoluyla tutum geliştirme ve sonuçlarını değerlendirmeyi içeren bir tekniktir. Her insana hitabeden görsel eğitim teknikleri, özellikle eğitim düzeyi düşük ya da görsel öğrenme yeteneği gelişmiş insanlarda çok daha yüksek etkiye sahip olmaktadır (Dragone, Bush, Jones, Bearison, & Kamani, 2002: 297).

Toplumun çoğunluğuna ulaşan ve onları bilmeden ya da bilerek etkileyen en önemli araç olan medya, günümüzde bilgi aktaran, eğlendiren, toplumsal birliktelik oluşturan en güçlü eğitim aracı olarak önemini korumaktadır (Medialiteracy, 2007). Ayrıca medya, önemli bir bilgi yayma, geniş halk kitlelerini bilgilendirme aracı olma özelliği ile toplumdaki bireylerin, eğitim ile ilgili eşitsizliklerden ve toplumsal kesimler arasındaki öteki bir takım sosyal ve ekonomik farklılıklardan doğan bilgi eksikliklerini gidermede (gap-closing effect) oldukça önemli bir görevi yerine getirmektedir (Özbaş & Özkan, 2010: 542;

Arslan, 2004: 4). Medya, özellikle geniş halk kitlelerinin eğitimi açısından önemli olduğu gibi aynı zamanda çok etkin bir sosyalizasyon (toplumsallaştırma) aracıdır.

Genel anlamıyla sosyalizasyon süreci, toplumun mevcut değer ve normlarının bireylere öğretilmesi süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreç içinde bireyler;

- Hangi durumlarda nasıl davranacaklarını,

- Sahip oldukları ya da toplum tarafından kendilerine verilen rollerin ve bunların sonucu olarak sahip olunan statülerin gerektirdiği davranış biçimlerini,

- Toplumun ve öteki bireylerin kendilerinden beklentilerini öğrenirler.

Bu süreç sayesinde birey toplum ile bütünleşir, toplumunun bir parçası haline gelir. Bu bütünleşme, bireyin kendi kimliğini yitirmesini, kişiliğinin yok olmasını değil, toplumda kabul gören bir insan kimliğine kavuşmasını sağlar (Neydim, 2004: 77). Sosyalizasyon bir bakıma eğitim sürecidir.

Medya sadece kişinin bireysel ihtiyaçlarına yön vermekle kalmayıp, toplumsal hayatın önde gelen unsurlarından olan ekonomik, siyasi, kültürel hayat ve sağlığın kazandırılması ve korunması üzerinde de önemli etkilere sahiptir (Toruk, 2008: 476; Berkant & Cömert 2013: 26; Özbaş & Özkan 2010: 541). Bilgi görevleri dışında medya bireylerin eğlence ihtiyacını karşılayan önemli bir unsur haline de gelmiştir (Toruk, 2008: 476; Berkant & Cömert 2013: 27). Eğlenme ihtiyacını karşılarken verilen mesajların etkinlik düzeyinin yüksek olduğu tahmin edilmektedir (Berkant & Cömert 2013: 26).

Günümüzde daha yoğun bir şekilde üzerinde durulan ve durulması gereken grup engelli bireylerdir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) engelliliği, “kişiden ya da bir bütün olarak vücuttan beklenen davranışlar, yetenekler ve görevler olarak ifade edilen normal aktivitelerin yerine getirilmesindeki eksiklik ya da sınırlılık” olarak tanımlamaktadır (WHO 1980: 28). Engellilik, bireyin yaşam aktivitelerini sınırlayıcı, kısıtlayıcı zihinsel-fiziksel bozukluklardır ve bireyin yeteneklerindeki ve gücündeki sınırlılık-eksiklik durumudur (Burcu, 2011, s. 38’de aktarıldığı gibi). Yaşam boyu devam eden ve sosyal desteğe ihtiyaç duyulan birçok hastalık vardır. Ancak bu hastalıklar tam anlamıyla bilinmediği için aileler toplumsal dışlanma ile karşılaşmaktadırlar. Bu durumu düzeltmeye yönelik medyaya büyük sorumluluk düşmektedir.

Medya ve filmler sadece çocuğun çevresinin eğitiminde değil aynı zamanda çocuğun eğitiminde de büyük görevler üstlenmektedir. Özel eğitime muhtaç çocuklarda, özellikle otistiklerde adı geçen gözlemlene, model alma ve taklit etme becerilerinin gelişmemiş olduğu araştırmacılar tarafından belirtilmiştir (Siegel, 1996; Pierce & Schreibman, 1994; Rogers, 2000; Taylor, 2001). Yine otistik çocuklarla yapılan araştırmalar, normal ve gerçek dünya modelleri yerine bu çocukların görsel -hareketli veya hareketsiz medyadan özellikle

de video veya televizyondan izleyerek birtakım davranışları model aldıklarını göstermiştir (Haring, Kennedy, Adams & Pitts-Convay, 1987; Charlop & Milstein, 1989; Taylor et al, 1999; Wert & Neisvorth, 2003; D'Ateno, Mangiapanello, & Taylor, 2003; Hagiwara & Myles, 1999; Charlop-Christy et al, 2000; Sherer et al. 2001; Buggey, 2005). Araştırmalar bu çocukların iletişime geçme, paylaşma, grupla oyun oynama, yüz ifadelerini taklit etme ve kullanma, iletişim, duygu paylaşımı ve dil kullanımı gibi birçok beceriyi "video modelleri" ile kazanabileceğini göstermektedir. Aynı bağlamda bireyin kendine olan güveni sağlayabilmesi, akranları ile bir şeyleri paylaşabilmesi, yeni kavram ve objeleri tanıyıp öğrenebilmesi gibi birçok yeteneği yine bu tür modeller eşliğinde geliştirebildiği araştırmalar ile gösterilmiştir,

Otizm, toplumda dikkat çekmeye başladıktan sonra görsel eğitim tekniklerinden biri olan filmlere de konu olmaya başlamıştır. 1990'lı yıllardan itibaren otizmi konu alan birçok film çekmişlerdir. Bu filmlerde otizmliler çocuk ve onun yakın ve uzak çevresindeki insanların yaklaşımları konu alınmıştır. Filmler sayesinde diğer insanların otizmlilerle karşılaşmadan bilgilenmeleri sağlamış ve olumsuz davranışlarda bulunmalarını engellenebilmiştir. Filmlerde genellikle otistik bozukluğu olan bir bireyin çevresini farklı algılaması, çevresinin onu ötekileştirerek dışlaması, günlük yaşamda karşılaştığı kültürel ve adaptasyon sorunları işlenmektedir. Bu esnada, seyirci de otistik bir bireyin gözünden farklı bir dünyaya adım atmakta ve seyircinin zihninde yeni perspektifler yaratılmaktadır. Bu filmlerin en güzel örneklerinden birisi de "Benim Adım Khan" isimli filmidir. Bu filmi otizmi konu alan diğer filmlerden ayıran en önemli özelliği hem 9/11 olaylarında Amerika'da yaşayan bir Müslüman olma hem de koyu renkli bir cilde sahip olmanın getirdiği zorlukları da işlermesidir. Ayrıca filmde filmin kahramanı olan Khan'ın hem çocukluk hem de erişkinlik hayatında karşılaştığı sorunlar konu alınmaktadır.

Benim adım Khan, 2010 senesinde vizyona giren bir Hint Filmidir. Karan Johar'ın bu çalışması otistik bozukluğu olan bireyleri tanıtan, onlarla empati kurarak toplumda yaşayabilecekleri sorunlara çözüm önerileri getiren etkili bir örnektir. Bu çalışma, otistik bireylerin karşılaştığı sorunları konu alan "Benim Adım Khan" adlı filmin tematik incelenmesi amacıyla yapılmıştır ve sadece otistik bozukluk boyutu ile irdelenmiştir.

"Benim Adım Khan" Gözüyle Otizm

Filmin kahramanı olan Rızvan Khan, küçüklüğünü annesiyle ıssız bir yerde geçiren bir Müslüman, aynı zamanda Asperger Sendromu hastasıdır. Bu hastalık Otizm rahatsızlığının bir çeşididir ve ömür boyu süren, sosyal etkileşime ve iletişime zarar veren, sınırlı ve tekrarlanan davranışlara yol açan beynin gelişimini engelleyen bir rahatsızlıktır. Khan, genel görünümüyle Asperger

Sendromunu çok iyi canlandırmıştır. Otizmin temel özelliklerinden olan insanlarla iletişim kurarken göz teması kuramama, annesi de dahil insanların kendisine dokunmasına izin vermeme ve tokalaşmama (Charlop-Christy, Le, & Freeman, 2000: 537) Khan'ın temel özelliklerindedir.

Khan'ın göz teması kurmadığını ilk annesi fark etmiştir. Göz teması kurmaktan rahatsız olduğunu fark eden anne, onu bu konuda zorlamamıştır. Khan büyüüp sokağa çıktığında bu özellik diğer çocukların da dikkatini çekmiştir. Bundan dolayı çocuklar Khan'ı dışlamış ve onunla oynamamıştır. Otistik çocuklar okul öncesi dönemde yaşlıları ile ilişki kurup geliştiremezler. Genellikle tek başlarına yapabilecekleri işlerle uğraşırlar. Diğer çocukların oyunlarına katılmazlar (Bodur ve Soysal 2004: 394). Khan arkadaşlarını izlemesine rağmen dışlandığı için onlara katılamamaktadır. Bu da göstermektedir ki çevreden göreceği sosyal destek belki de Khan'ın topluma erken kazandırılmasını sağlayabilirdi. Erişkinlik dönemine geldiğinde ise göz teması kurmadığını Mandira fark etmiş ve Khan'ın bu özelliği Mandira'ya çok sempatik gelmiştir. Bu durum aynı özelliğin ya da davranışın toplumda yaş, cinsiyet vb faktörlere bağlı olarak farklı tepkilere yol açabileceğini göstermektedir.

Otistik çocuklar duygularını uygunsuz biçimde dile getirebilirler. Birçok otistik çocuk, korktuklarında ya da yaralandıklarında ağlamak yerine gülmek gibi uygun olmayan tepkiler gösterebilirler. Nedensiz yere ağlayıp öfke nöbeti geçirebilirler. Bununla birlikte, hiç beklenmedik nesnelere (silgi, ot vb) karşı yoğun ve mantıksız korkular gösterebilirler (Bodur ve Soysal 2004: 395). Öfke nöbetleri, otizmlili çocukların çoğunda iki-beş yaş arasında belirginleşmektedir. Küçük otistik çocuklar istediklerini ifade edemedikleri için, kendini anlatmanın verdiği zorlukla çoğunlukla öfke nöbeti geçirirler. Nöbet, çocuğun bir isteğinin yapılmaması ya da ortamda istemediği bir durumun oluşmasıyla açığa çıkabilir (Kılınç, 2012: 16). Filmde de Rızvan Khan aracılığı ile bu özellik gösterilmiştir.

Otistik bireyler genellikle tehlikeli durumlarda korkusuzca davranırlar. Bu özellik filmde Khan'ın Amerika'ya yolculuğu sırasında yaşadıkları olaylar aracılığı ile başarılı bir şekilde işlenmiştir. Yolculuk sırasında konakladığı köyde aşırı yağmur yağması üzerine sel içerisinde kalan köylülere yardım etmesi, çatı onarımı gibi kimsenin cesaret edemediği tehlikeli işleri başarı ile tamamlaması otistik bireylerin korkusuz davranışlarına örnek olarak sergilenmiştir.

Otistik bozukluğu olan bireylerin zekâ düzeyi değişken olabilmekte ve çocukluk döneminden itibaren özel eğitime gereksinim duymaktadırlar (Acar, & Dikmen, 2012: 2719). Filmde de Khan'ın annesi çocuğunun diğer çocuklardan farklı olduğunu, onun çok zeki olduğunu fark etmiş ve özel eğitim alması gerektiğine inanmıştır. Özel eğitim verebilecek bir öğretmen bulup çocuğunun eğitilmesini sağlamıştır. Eğitim sonrası Khan'ın iletişimle ilgili sıkın-

tları azalırken bilgisinin de arttığı görülmektedir. Bir gün özel eğitim aldığı öğretmeninin evine geldiğinde sokağın sel olduğunu görür. Bisikleti kullanarak geliştirdiği araç sayesinde suyu boşaltıp öğretmeninin evine ulaşır. Khan'ın zekası hem sokaktakileri hem de öğretmeninin şaşırtmıştır.

Otistik çocuklar, tekrarlı konuşma, ses tonunda monotonluk, kendinden bahsederken “ben” yerine “sen” dilini kullanma, basit gramer kullanma gibi özelliklerinden dolayı diğer insanlarla konuşmada sorunlar yaşamaktadırlar (Kaçar, 2012: 21). Filmde Khan, kendinden bahsederken hep “ben” yerine “Rızvan” diye hitap etmekte, karşısındakinin kelimelerini tekrar etmektedir. Bu durum da tipik otizm belirtisi olarak işlenmiştir. Karşısındakileri tekrar etmesi bazı insanları aşırı kızdırırken bazıları bu özelliği çok sempatik bulmaktadır. Mesela yan komşuları ile çay içerken geçen diyalogda Khan söylenenleri tekrar ettiğinde herkes çok eğlenmektedir.

Otistik bozukluğu olan çocuklar genellikle tek başlarına oynarlar (Ocakçı & Karakoç, 2013: 840). Bu durum filmde de aynı şekilde işlenmiştir. Filmin konu aldığı yıllarda toplumun otistik bozukluğu bilmemesi nedeniyle diğer çocuklar Khan'ın davranışlarına anlam verememekte ve onu dışlamaktadırlar.

Otistik bozukluğu olan bireyler tamirat işlerine daha yatkın olabilmektedir (Corbertt, 2003: 367). Khan da küçüklüğünden itibaren bozulan parçaları tamir etmeyi sevmekte ve çok iyi yapabilmektedir. Bu özelliği ile hem annesinin hem de komşularının bozulan eşyalarını tamir ederek zaman geçirmektedir.

Otistik bozukluklarda sık görülen törensel davranışlar, içine kapanma, ekolali (genellikle hastanın çevresindekilerin söyledikleri sözleri, bazen de kendi düşüncelerini tekrarlayarak söylemesi) özellikleri (Korkmaz & Diken, 2010: 2) de filmde vurgulanan özelliklerdendir. Khan, yeni biriyle tanıştığı dönemlerde kendisine söylenen sözlerin ne anlama geldiğini düşünmeden tekrar etmektedir. Mandira ile tanıştığı sahnede de aynı özellik görülmektedir.

Otistik bozukluğu olan bireyler kendilerini rahatlatmak için sallanırlar ve sürekli yanında bulundurduğu cansız bir nesne ile stresini azaltmaya çalışırlar (Ayres, 2005: 183; Delano, 2007: 33). Filmde bu özellik de Khan aracılığıyla gözler önüne serilmiştir. Khan, sürekli sallanmakta ve cansız nesnelere belki de çevresinde en sık bulunan nesne olduğu için seçtiği iki taşı elinde çevirmektedir. Bu durum film boyunca devam eden ve dikkat çeken davranışlardan biridir. Annesi öldükten sonra Amerika'ya küçük kardeşinin yanına giden Khan, yolculuk sırasında buna benzer sorunlar yaşamıştır. Havaalanındaki güvenlik kontrolünden geçen Rızvan Khan'ın oradaki seslerden rahatsız olması üzerine elindeki taşı çevirerek dua okuması, içinde bulunduğu stresli durumu kendini daha rahat hissedeceği davranışlarla kontrol altına almaya çalıştığını göstermektedir. Khan'ın Asperger Sendromu olduğunu bilmeyen havaalanı güven-

lik görevlileri onun suçlu olduğunu düşünmüş ve kontrol altına almak için şiddet uygulamıştır. Ciddi bir sorgudan geçtikten sonra serbest bırakılmıştır.

Ayrıca Amerika'ya ilk geldiği, kardeşi ve onun eşi birlikte kalmaya başladığı dönemlerde çevresindeki insanların hiçbirini tanımıyor olması, keskin seslerin çok olması ve sarı renkler, Khan'ın stres yaşamasına neden olmuştur. Psikoloji öğretmeni olan kardeşinin eşi Khan'ın durumunu fark etmiş, Khan'ı bir psikiyatri uzmanıyla görüştürerek onun tanısını öğrenmiştir. O döneme kadar farklı olarak algılanan Khan'ın farkının ne olduğu (Asperger Sendromu) da ortaya konulmuştur. Kardeşinin eşi Khan'a kalabalıkta daha rahat yürümesi için bir kamera alıp çevresindeki olayların sanki televizyonda oluyormuş gibi düşünmesini isteyerek onun rahatlamasını sağlamıştır. Sonraki dönemlerde Khan yüksek sesle baş etme yöntemini geliştirmiş ve çok ses duyduğu zamanlarda kulaklık takmaya başlamıştır.

Otistik bozukluğu olan bireylerde görülen belirtilerden biri de karmaşık düşünememeleri ve yalan söyleyememeleridir. Filmde Khan, satış elemanı olarak çalıştığı dönemlerde bile yalan söyleyememekte ve bu durum insanların hoşuna gitmektedir. Yalan söyleyememe Khan'ı diğer insanlardan ayıran güzel bir özellik olmakta ve ona sempati kazandırmaktadır. Kendi yalan söyleyemediği için söylenen tüm sözleri de gerçek olarak algılamaktadır.

Yaşadıkları duygu durumunu ifade edememe otistik çocuklarda görülen özelliklerden bir diğeridir (Sancho, Sidener, Reeve, & Sidener, 2010: 421). Amerika'da çalıştığı dönemlerde tanıştığı ve aşık olduğu Mandira adında dul ve Hindu bir kadın ile evlenen Khan, duygularını söyleyememekte ve bunu yaşamı boyunca yapamayacağını bilmektedir. Çözüm olarak da yazmayı seçmiştir. Film boyunca yaşadığı olayları ve duygularını, ayrıca eşi Mandira'ya olan sevgisini defterine yazarak yolculuğuna devam etmektedir. Ayrıca tüm otistik bozukluğu olan bireyler gibi Khan da söz verdiği her şeyi yapıcaya kadar mücadelesine devam etmektedir ve bu özelliği film boyunca vurgulanmaktadır.

Filmin asıl temasını da oluşturan otistik bozukluğun en önemli özelliği soyut kavramları, espri ya da şakaları anlamamaları ve gerçek olduğuna inanmalarıdır. Filmde bunun çok belirgin bir şekilde anlatıldığı dört sahne bulunmaktadır. Birincisi; Khan çocukken bir yetişkinin ona "Evine git ve orada zamanını öldür" demesi üzerine eve gelir ve evde zamanı aramaya başlar. Durumu fark eden annesi ne aradığını sorduğunda zamanı bulup onu öldüreceğini, birinin ona böyle yapmasını söylediğini anlatır. Bunun üzerine annenin "zamanı nasıl öldüreceksin ben sana göstereyim, işte böyle" diyerek havada uçan bir nesneyi iki eliyle yakalıyormuş gibi yaparak "işte zaman böyle öldürülür" demesi üzerine Khan çok mutlu olur ve aynı hareketi tekrarlamaya başlar. İkincisi; eşi Mandira'nın "...yapmazsan kendimi öldürürüm"

sözünü Khan'ın gerçek olarak algılamasıdır. Khan'ın en büyük korkusunun Mandira'yı kaybetmek olduğu film boyunca işlenmiştir ve Khan'ın yenemediği tek korkusu Mandira'yı kaybetme korkusudur. Üçüncüsü; Khan, üvey oğlu Sam'ı kaybettikten sonra eşi Mandira oğlunun ölümünden Khan'ı sorumlu tutmuş ve evden kovmuştur. Khan evden giderken “ne zaman döneyim” diye sorduğunda Mandira eve ancak Amerika Birleşik Devletleri Başkanı'na gidip “benim adım Khan ve ben terörist değilim” dedikten sonra dönebileceğini söylemesi üzerine Khan yola çıkmıştır. Bu olay filmin de başlangıç noktasıdır. Dördüncüsü; havaalanında tarama yapan güvenlik görevlilerinin “nereye gidiyorsun” diye sorması üzerine Amerika Birleşik Devletleri başkanının yanına gittiğini söyler. Onun yanına gittiğinde “Benim adım Khan ve ben terörist değilim” diyeceğini söyler. Güvenlik görevlileri bu durumu çok komik bulduğunda gittiğinde başkana benden de selam söyle der. Khan güvenlik görevlisinin adını alır ve başkanla karşılaştığında o güvenlik görevlisinin selamını da söyler.

Ailede özel eğitim ya da ilgi gerektiren bir çocuğun varlığı diğer çocukların göz ardı edilmesine neden olabilmektedir. Çocuğun engelli kardeşini kabullenmesi ve kardeşiyle yaşamayı öğrenmesinde; anne babanın kabul edici tutumu, aile yapısı, doğum sırası, kardeşlerin cinsiyetleri, kişilik özellikleri, engelli kardeşin engelinin türü ve derecesi etkilidir. Bu faktörler, kardeşlerin birbirleri ile uyumunu, etkileşimini ve ilişkilerini belirleyecek başlıca unsurlardır. Sıralanan bu faktörlerin derecesi ne kadar iyi düzeyde olursa çocuğun engelli kardeşini kabullenmesi ve kardeşiyle olan ilişkileri olumsuzdan olumluya doğru yer değiştirecektir (Aksoy ve Yıldırım 2008: 754-755). Filmde dikkat çekilen konulardan birisi de Khan'ın Asperger Sendromlu olmasının sonucunda kardeşi Zakir'in annesi tarafından ihmal edilmesi, hatta Zakir'in yaşından daha olgun davranmasının beklenmesidir. İlgi ve sevgiye ihtiyacı olan Zakir, tüm ilginin abisinde toplandığını görünce kendini abisiyle kıyaslamaya başlamıştır. Aynı cinsiyette olmalarına rağmen abisine daha çok sevgi gösterilmesi, abisini kıskanmasına ve aile içi çatışmalara neden olmuştur. Zahir, Khan'ın sağlık sorununu bilmediği için büyüdüğünde bile onu sevmemiş ve görüşmek istememiştir. Filmin de konu aldığı gibi bu durumun oluşmasını önlemenin en iyi yolu sağlıklı çocuğun, kardeşinin hastalığı hakkında yeterince bilgilendirilmesi, anne ve babanın her iki çocuğunu da sevdiğinin ancak hasta kardeşinin daha fazla bakıma ve ilgiye gereksinim duyduğunun anlatılmasıdır.

Sonuç

Filmin temel konusu, Asperger Sendromlu bireylerin diğerlerinden farklı olduğu, en etkin tedavisinin sevgi ve ilgi olduğudur. İlgi sayesinde sevmediği şeyleri (dokunma, kucaklaşma vb.) yapabilmekte, evlenebilmekte ve diğer

insanlarla daha rahat iletişime geçebilmektedirler. Filmde de bahsedildiği gibi eğitim ile engelli birçok birey topluma kazandırılabilir.

Ülkemizde, engelli bireylerin eğitim ve rehabilitasyonlarında, mesleki eğitim ve istihdamlarında, yaşamlarını bağımsız olarak sürdürebilmelerinde, toplumla bütünleşmelerinde ve yaşam kalitelerinin artırılmasında yeni girişimlere ve yeni modellere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu girişim ve modeller, toplumun engelli bireylere yönelik önyargılarının yıkılmasını, engelli bireylerin ihtiyaçları ve beklentilerine duyarlı bir toplumun oluşturulmasını içermelidir.

Engelli bireyler, yaşamlarını anne ve babalarına bağımlı olarak sürdürmekte, kendi yaş gruplarının gereği olan aktivitelere ve sosyal ortamlara katılmamaktadırlar. Evde, genelde aile büyükleri ile yaşayan bireylerin var olan yetenekleri de hızla körelmekte ve giderek sosyal yalnızlığa itilmektedirler. Akranlarıyla etkileşimleri de olmayan ya da yetersiz olan engelli bireyler bir arkadaş grubuna ait olma, sevme, sevilme gibi ruhsal gereksinimlerini karşılayamamaktadırlar. Bu gereksinimlerin karşılanmaması sonucu giderek yalnızlığa itilmekte ve psikolojik rahatsızlıklar açısından riskli bir grup haline gelmektedirler.

Medyanın halk üzerine etkisi bilinmektedir. Bu etkinin olumlu yönde kullanılması halkın daha bilinçli olmasına yardımcı olacaktır. Görsel ve işitsel eğitim materyali olarak tanımlayabileceğimiz medya eğitim düzeyi ve kişisel özellikleri farklı her insana eşit bilgi verme özelliğinden dolayı önemi büyük bir eğitim materyalidir. Bu nedenle medyanın özellikle engelli bireyleri eğitme ve engelli bireyi diğer toplum üyelerine tanıtmaya yönelik görevi bulunmaktadır. Bu filmin içeriğinden de anlaşıldığı gibi bazı özel hastalıklar sinema filmleri şeklinde doğru yansıtıldığında etkili bir eğitim aracı haline gelmektedir. Çok az insanın duyduğu Asperger sendromu hastalığı film aracılığıyla dünya genelinde birçok insana aynı anda ulaşabilmiştir.

Bu filmin, toplumsal farkındalığı oluşturmak için sinema filmlerinin aktif rol oynayabileceklerini ve toplum nezdinde engelli bireylerin aslında toplumun birer üyesi olduklarını gözler önüne serdiği düşünülmektedir. Genelde medya, özelde ise sinema sektörünün bu konularda daha duyarlı, daha etkin, daha bilinçli hareket tarzları benimsemelerinin, engelli bireylerin toplumsal faaliyetlere daha etkin katılımlarını sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle "Benim Adım Khan" filminde olduğu gibi, toplumda görülme sıklığı artan ve toplum tarafından bilinmeyen sağlık sorunları ve tedavilerini içeren filmlerin hazırlanması ve yayınlanması önerilmektedir.

Tükmen, A. S., Kalpaklı, F. ve Sevinç, İ. (2015). [Extended Abstract] Reflections of autism in media: my name is khan. *Turkish Journal of Sociology*, 2015/1, 3/30, 381-395.

EXTENDED ABSTRACT

Reflections of Autism in Media: My Name is Khan

Ayşe Sonay Türkmen*, Fatma Kalpaklı** ve İsmail Sevinç***

Every individual needs education in order to acquire social behaviors and to become members of a society. One of the most important education methods is visual education techniques such as media. Through media, one can access to millions of people in a society and may influence large populations consciously or unconsciously.

Besides, media has the gap-closing effect in order to erase the differences and inequalities in terms of access to education with regard to race, class, ethnicity etc. by giving information to large amount of people. In today's world, we need to pay attention especially on the disabled people and their problems. There are many diseases, which last life-long and which require social support as well. Unfortunately, most of these diseases are not known very well and thus, the sufferers of these diseases and their families are excluded from social circles and faced with the othering process. Therefore, media has a big responsibility to prevent the discrimination of the disabled people and the members of their families through raising awareness in the society.

Recently, with the rise in the numbers of autism patients and its long-lasting effects, autism becomes one of the most important diseases, which begins to attract the attention of the society. Generally speaking, autism is known as a "communication disorder" and it starts in the early stages of life and lasts life-long and it causes delays in the social skills such as in speech, communication and cognitive skills. Thus, it is a neuropsychiatric disorder.

Raising consciousness of the family members both shortens the period of acceptance and creates positive results in the treatment. "My Name is Khan" is an Indian movie and released in 2010. Directed by Karan Johar, this movie introduces people with autism to the society and helps people to have empathy with these autistic characters. In doing so, the movie tries to find solutions to the problems faced by the autistic people. This study aims to analyze the movie, namely, "My Name is Khan" thematically in regard to autistic disorder.

* Asst. Prof., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Medical College, asonaykurt@gmail.com

** Asst. Prof., Selçuk Üniversitesi, Faculty of Letters, English Language and Literature, fkalpakli@selcuk.edu.tr

*** Asso. Prof., Selçuk Üniversitesi, Faculty of Medical Sciences, isevinc@selcuk.edu.tr

The protagonist of the movie, Rızvan Khan is a Muslim, who has grown up in an isolated region and who has lived with his mother. Moreover, he suffers from Asperger Syndrome, which is a type of Autism and which lasts life-long. It is a kind of disease, which disturbs social interactions and communication skills and which causes restricted repetitive actions and prevents the development of brain. Generally speaking, Asperger Syndrome is illustrated very well through Khan in the movie.

Temper tantrums might be seen among the autistic children at the ages of three and five. Small children, being unable to express themselves, tend to have temper tantrums as they have difficulties to express their needs and desires. This case is also illustrated through Rızvan Khan very well.

Autistic children have the tendency of repeating words and the tone of their voice is monotone. In addition to these, they prefer to say “you”, instead of “me” and they prefer to construct sentences with simple grammatical structures. These things cause them to have problems while they are speaking with other people. As in line with the symptoms of autism, Khan also says “Rızvan” instead of “me” and repeats the words uttered by other characters in the movie. Thus, all these behaviors are typical symptoms of autism.

Autistic people may prone to fix/repair things very easily. Since childhood, Khan likes to repair broken pieces or broken machines and he is very good at these things. Other features of autistic disorder such as ritualistic behaviors, withdrawing into himself and echolalia (repetition of the words uttered by others or his thoughts) are also put into the foreground in “My Name is Khan”.

Autistic people tend to wiggle to get relaxed and carry non-living things in order to decrease their stress. These symptoms of autism are shown via Khan in the movie. Khan often wiggles and plays with two pieces of stones (an example of non-living things) in his hands. This habit of him attracts the attention of the audience and can be followed throughout the whole movie by the audience.

The existence of a disabled child or a child, who is in need of special education, may cause to the negligence of other children in the family. In these cases, there are several criteria, which influence the process of the acceptance period of the healthy child the reality that he has a disabled sibling and he should learn how to live with him. These criteria may be listed as the welcoming attitude of the parents, the family structure, the birth order, sex of siblings, personality traits, the kind of the disability and the degree of the disability.

The less severe, the degree of the disability, the easier will be the acceptance or the welcoming of the disabled sibling by the healthy ones. One of the prominent themes in the movie is the negligence of Khan’s brother, Zakir due to

the fact that Khan has Asperger syndrome. What is more, Zakir is expected to get mature earlier than his peers.

Zakir, who also needs attention and love, begins to compare himself with his elder brother. Despite being of the same gender, he becomes jealous of his brother (as his brother is the center of attention and love in the family); this leads to familial conflicts. Zahir, not knowing Khan's health problems and not loving him, does not want to see Khan even when they become grown-ups. The best way to prevent such problems among the siblings in the family is to give enough information about the disabilities to the healthy child so that the healthy one can understand that parents love all of the children in the family, but the disabled sibling needs to be taken care of and given more attention.

Another symptoms of autism is not being able to express one's emotions is also shown in "My Name is Khan". Khan meets with an Indian widow in USA and falls in love with her and eventually marries her. Yet, he cannot express his feelings towards her and knows that he will not be able to express his emotions in the rest of his life. Therefore, he tries to write his emotions down on a notebook. Throughout the whole movie, he writes his adventures and emotions (especially his love towards his wife) on his notebook during his continuous journeys.

Another interesting feature of autistic people is that they keep their promise whatever it cost. Likewise, Khan does his best to keep his promises and this is emphasized throughout the whole movie.

The main theme of the movie is associated with one of the most important symptoms of autistic disorder, which may be expressed as the inability of the autistic people to understand abstract concepts or jokes since they take these things as the reality. There are three main scenes to illustrate this symptom.

In the first one, when Khan was a child, somebody asked him to go home and "kill time there". Upon this suggestion, he goes home and begins to look for time in order to kill it. Realizing his intention, his mother pretends to catch something in the air and to kill it so that her son might be happy. Then, Khan imitates his mother and repeats her actions and becomes very happy.

The second one is when he takes it as reality, when his wife Mandira says, "If you do not do it, I will kill myself". The biggest nightmare for Khan is to lose his wife and it is the only fear, he cannot manage to cope with. And this is underlined during the whole movie.

The third one is after the death of Sam (Khan's step son), Mandira begins to see Khan as guilty of Sam's (her own real son) death and wants Khan leave home. Upon this, Khan asks when he may come back and she replies that he can only come back after seeing the President of USA and saying that "My name is Khan and I am not a terrorist". Hearing this request, he takes it lite-

rally; he immediately leaves home and starts his journey to see the President. And this moment is the starting point of the movie.

It is a well known fact that media has a huge impact upon the public. And this power of media may be used in order to raise consciousness in the public about disabled people. In other words, this movie reveals that movies may play an active role in conscious-raising and suggests that disabled people are part of the society as well. By being more sensitive to social issues such as disabled people and their problems, media and especially cinema may contribute to the application of inclusive policies in societies and increase the participation of disabled people into social activities in every field of life.

Kaynakça | References

- Acar, Ç., & Dikmen, İ. H. (2012). Otistik Bozukluk Gösteren Çocuklara Video Modelli Öğretim Uygulamalarıyla Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2719-2730.
- Aksoy, A. B., & Yıldırım, G. B. (2008). Farklı Engel Grubundan Engelli Kardeşe Sahip Çocukların Kardeş İlişkileri ile Kardeşlerini Kabullemeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(3), 751-779
- Arslan, A. (2004). Medyanın birey, toplum ve kültür üzerine etkileri, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 15.6.2004, <http://www.insanbilimleri.com/>, (Yayın Dili: Türkçe).
- Ayres, K. M., & Langone, J. (2005). Intervention And Instruction with Video for Students with Autism: A Review of The Literature. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 40(2), 183-196.
- Başaran, I. (2004). Etkili Öğrenme ve Çoklu Zeka Kuramı: Bir İnceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, 5, 7-15.
- Berkant, H. G., & Cömert, M. (2013). Günlük Gazetelerdeki Eğitimle İlgili Haberlerin İncelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 25-44.
- Bodur, Ş., & Soysal, A. Ş. (2004). Otizmin Erken Tanısı ve Önemi. *STED*, 13(10), 394- 398
- Charlop-Christy, M. H., Le, L., & Freeman, K. A. (2000). A Comparison of Video Modeling With In Vivo Modeling For Teaching Children With Autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 30(6), 537-552.
- Corberth, B. A. (2003). Video Modeling: A Window Into The World Of Autism. *The Behavior Analyst Today*, 4, 367-377.
- Delano, M. E. (2007). Video Modeling Interventions for Individuals with Autism. *Remedial and Special Education*, 28(1), 33-42.
- Dragone, M. A., Bush, P. J., Jones, J. K., Bearison, D. J., & Kamani, S. (2002). Development And Evaluation of an Interactive CDROM for Children with Leukemia and Their Families. *Patient Educ Couns*, 46(4), 297-307.
- İpek, İ. (2003). Bilgisayarlar, Görsel Tasarım ve Görsel Öğrenme Stratejileri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2(3), 68-76.
- Kaçar, D. (2012). Otistik Çocuklarda Dil ve İletişim Becerileri Özellikleri. *Otizm Dünyası*, 1(1), 19-21
- Kato, P. M., Cole, S.W., Bradlyn, A. S., & Pollock, B. D. (2008). A Video Game Improves Behavioral Outcomes In Adolescents And Young Adults With Cancer: A Randomized Trial. *Pediatrics*, 122, 305-317.
- Kato, P. M., & Beale, I. L. (2006). Factors Affecting Acceptability To Young Cancer Patients of a Psychoeducational Video Game About Cancer. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 23, 269-275.
- Kılınç, G. (2012). Otizme Eşlik Eden Durumlar. *Otizm Dünyası*, 1(1), 14-16
- Korkmaz, Ö. T., & Diken, İ. H. (2010). Stereotipik Davranışların Azaltılmasında Kullanılan Yöntemlerin Etkililiği: Betimsel ve Meta Analizi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 11(2), 1-12

Krouse, H. J. (2001). Video Modelling to Educate Patients. *Journal of Advanced Nursing*, 33(6), 748-757.

Medialiteracy. (2007). Welcome to the Internet's major portal for media literacy education. www.medialiteracy.com/ adresinden 28 Şubat 2013 tarihinde alındı.

Neydim, N. (2004). Popüler Çocuk Kitapları Ve Medyasının Çocuk Kültürüne Etkilerine Sosyolojik Gerçeklikler Açısından Bakış. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 57, 76-80.

Ocakçı, A. F., & Karakoç, A. (2013). Çocuklarda Uyum Ve Davranış Sorunları Ve Hemşirelik Yaklaşımı, Conk, Z., Başbakkal, Z., Yılmaz, H. B., Bolışık, B. (Ed). *Pediatric Hemşireliği*. Akademisyen Tıp Kitabevi, Ankara.

Özbaş, S., & Özkan, S. (2010). Kadın Sağlığını Geliştirmede Medyanın Kullanımı ve Etkisi. *TAF Prev Med Bull*, 9(5), 541-546

Sancho, K., Sidener, T. M., Reeve, S. A., & Sidener, D. W. (2010). Two Variations of Video Modeling Interventions for Teaching Play Skills To Children with Autism. *Education and Treatment of Children*, 33(3), 421-442.

Sulkes, S. B. (2001). Çocukta Gelişme ve Davranış. Behrman, R. E., & Kliegmen, R. M. (Ed). *Nelson Essential of Pediatrics*. Nobel Tıp Kitabevleri, Üçüncü Baskı, İstanbul.

Toruk, İ. (2008). Üniversite Gençliğinin Medya Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Analiz. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 475-488.